

O‘ZBEKISTONDA MUSTAQILLIKDAN KEYINGI AYOLLARNING IJTIMOIY MAVQEINI OSHIRISH VA GENDER TENGLIGI: ISLOHOTLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Abdullayeva Hilola Shuxratovna,

Urganch Davlat Universiteti, "Ijtimoiy Ish: Oila va bolalar
bilan ishlash" yo'nalishi talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada mustaqillik yillaridan keyin O'zbekistonda ayollarning ijtimoiy mavqeini oshirish va gender tengligini ta'minlash borasida olib borilayotgan islohotlar tahlil qilinadi. Maqola doirasida huquqiy va siyosiy o'zgarishlar, ta'lim va ish bozorida imkoniyatlar kengayishi hamda an'anaviy qadriyatlar bilan zamonaviy qarashlar o'rtasidagi muvozanatning shakllanishi ko'rib chiqiladi. Shuningdek, ayollarning siyosiy faolligi, iqtisodiy mustaqilligi va oila doirasidagi rolini o'zgartirishga qaratilgan dasturlar tahlil qilinib, bu boradagi yutuqlar va mavjud muammolar yoritiladi. Maqolaning so'ngida gender tengligining rivojlanishi bo'yicha istiqbollar va takliflar keltiriladi.

Kalit so'zlar: gender tengligi, ayollar huquqlari, mustaqillik, huquqiy islohotlar, ta'lim, ish bozori, an'anaviy qadriyatlar

Аннотация. В данной статье рассматриваются реформы, проводимые в Узбекистане со времён обретения независимости, направленные на повышение социального статуса женщин и обеспечение гендерного равенства. Особое внимание уделяется правовым и политическим изменениям, расширению возможностей в сфере образования и на рынке труда, а также балансу между традиционными ценностями и современными взглядами.

Кроме того, анализируется политическая активность женщин, их экономическая независимость и меняющаяся роль в семье. В заключении представлены достижения, существующие проблемы и перспективы дальнейшего развития гендерного равенства.

данной статье рассматриваются реформы, проводимые в Узбекистане со времён обретения независимости, направленные на повышение социального статуса женщин и обеспечение гендерного равенства. Особое внимание уделяется правовым и политическим изменениям, расширению возможностей в сфере образования и на рынке труда, а также балансу между традиционными ценностями и современными взглядами.

Кроме того, анализируется политическая активность женщин, их экономическая независимость и меняющаяся роль в семье. В заключении представлены достижения, существующие проблемы и перспективы дальнейшего развития гендерного равенства.

Ключевые слова: гендерное равенство, права женщин, независимость, правовые реформы, образование, рынок труда, традиционные ценности

Annotation. *This article analyzes the reforms undertaken in Uzbekistan since independence to enhance women's social status and ensure gender equality. The discussion focuses on legal and political changes, expanded educational and labor market opportunities, and the balance between traditional values and modern perspectives.*

Additionally, it examines women's political participation, economic independence, and the evolving role of women in family structures. The article concludes with an overview of the achievements and existing challenges, as well as future prospects and recommendations for advancing gender equality.

Keywords: *gender equality, women's rights, independence, legal reforms, education, labor market, traditional values.*

Mustaqillikdan keyingi davrda O‘zbekistonda ayollarning huquqlarini himoya qilish va ularning siyosiy faolligini oshirish maqsadida qator qonunchilik hujjatlari qabul qilindi. Bunda Konstitutsiyada belgilangan teng huquqlilik tamoyillari mustahkam asos bo‘lib xizmat qildi. Davlat organlarida, xususan, parlamentda ayollar sonining ko‘payishi siyosiy qaror qabul qilish jarayonida ularning ovozini kuchaytirdi.

Shu bilan birga, siyosiy partiyalar va jamoat tashkilotlari ayollarning yetakchilik ko‘nikmalarini rivojlantirish, ularni siyosatga jalb etish bo‘yicha maxsus dasturlarni yo‘lga qo‘ydi. Shunday bo‘lsa-da, ayrim hududlarda an‘anaviy qarashlar, gender stereotiplari hanuz saqlanib qolgan bo‘lib, bu siyosiy sohada ayollarning teng ishtirokini to‘liq ta‘minlashda muayyan to‘siqlarni yuzaga keltirmoqda. Oliy va kasb-hunar ta‘limi sohasida ayollarning ishtirokini oshirishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirildi. Bu orqali ayollar nafaqat an‘anaviy ixtisosliklarda, balki iqtisod, huquqshunoslik, IT va boshqa zamonaviy yo‘nalishlarda ham faol tahsil olish imkoniga ega bo‘ldilar. Natijada, ish bozorida ayollar soni ortib, ularning iqtisodiy mustaqilligi kuchaydi.

Biroq, ayrim ish beruvchilar tomonidan gender stereotiplari hali hamon uchray turibdi. Xususan, rahbarlik lavozimlariga ayollarni tayinlashda yoki maosh miqdorida teng bo‘lmagan munosabatlar kuzatilishi mumkin. Shunday bo‘lsa-da, davlat dasturlari va nodavlat sektorining qo‘llab-quvvatlashi tufayli bu muammolar bosqichma-bosqich bartaraf etilmoqda.

An‘anaviy jamiyatda ayollar asosan oila va uy-ro‘zg‘or ishlari bilan shug‘ullanishi kutilgan bo‘lsa, mustaqillik davrida bu tushuncha o‘zgarishlarga yuz tutdi. Endilikda ayollar oilaviy majburiyatlari bilan birga kasbiy faoliyatda, jamiyatda faol ishtirok etishga intilmoqdalar. Bu jarayon ayrim oilalarda qiyinchiliklar tug‘dirishi mumkin, chunki gender stereotiplari va patriarxal qarashlar hali ham kuchli. Biroq, ommaviy axborot vositalari, davlat dasturlari va nodavlat tashkilotlari ayollarning jamiyatdagi mavqeini mustahkamlashga qaratilgan turli loyihalarni amalga oshirmoqda. Natijada, oila va jamiyatdagi rollar asta-sekin yangilanib, ayollar uchun yanada keng imkoniyatlar yaratilmoqda. Buning uchun davlat siyosati va qonunchilik tizimini takomillashtirish, shuningdek, jamiyatning barcha qatlamlarini birlashtiruvchi yondashuv zarurdir.

Avvalo, huquqiy himoyani kuchaytirish zarurati bor. **“Ayollar va erkaklar uchun teng huquq va imkoniyatlar kafolatlari to‘g‘risida”**gi qonunlarni yanada mustahkam asosga solib, ularning amaliyotga tatbiq etilish mexanizmlarini takomillashtirish lozim. **Mehnat kodeksi va Oila kodeksi** kabi hujjatlar doirasida gender tengligini ta‘minlovchi normalarni izchil joriy etish va ularning bajarilishini doimiy nazorat ostiga olish, ayollar huquqlarini himoya qilishda muhim ro‘l o‘ynaydi.

Shu bilan birga, mahalliy darajadagi qo‘llab-quvvatlash tizimini mustahkamlash zarur. Viloyatlar, tumanlar va mahallalarda ayollarni ijtimoiy himoya qilish, tadbirkorlikka jalb etish va kasbiy qayta tayyorgarlikdan o‘tkazish bo‘yicha maxsus markazlar tashkil etilishi, mahalla institutlari orqali **“Ayollar maslahat kengashlari”** yoki **“Ayollar klublari”**ni faol faoliyatga tushurish, ularning oila, farzand tarbiyasi va sog‘lom turmush tarzini shakllantirishda qo‘l keladi.

Bundan tashqari, ijtimoiy dasturlar va moliyaviy qo‘llab-quvvatlash ham ahamiyatlidir. Ayollar tadbirkorligini rivojlantirish maqsadida imtiyozli kreditlar, grantlar va subsidiya dasturlarini kengaytirish, ijtimoiy himoyaga muhtoj – masalan, yolg‘iz onalar va nogironligi bor ayollar uchun maxsus o‘qitish dasturlari va ijtimoiy paketlarni joriy etish, ularning iqtisodiy mustaqilligini yanada mustahkamlaydi.

Shuningdek, oilada mas‘uliyatni baham ko‘rish va erkaklarning oila hayotidagi faol ishtirokini rag‘batlantirish zarur. Ota-ona ta‘tilini qonuniylashtirish, hamda ommaviy axborot vositalari orqali erkaklarning oilaviy hayotdagi ishtirokini targ‘ib qiluvchi dasturlarni kengaytirish, gender tengligini ta‘minlashda muhim omil hisoblanadi. Bu orqali, ayollar va erkaklar o‘rtasida o‘zaro hurmat, hamkorlik va tenglik tamoyillari mustahkamlanib, butun oila va jamiyat farovonligiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Raqamli texnologiyalar va zamonaviy metodlarni rivojlantirish ham dolzarb masala hisoblanadi. Ayniqsa, qishloq hududlarida ayollar uchun masofaviy ta‘lim platformalarini joriy etish, qulay IT kurslarini tashkil etish va onlayn xizmatlar orqali ularni masofaviy tadbirkorlikka jalb etish, ayollarning iqtisodiy mustaqilligini mustahkamlashga katta hissa qo‘shadi. Bunday yondashuvlar nafaqat ta‘lim va ish faoliyatida, balki kundalik hayotda ham ayollarga qulay sharoit yaratadi.

Oxirgi qadam sifatida, jamiyatda ongni o‘zgartirish va targ‘ibot ishlarini kuchaytirish lozim. Ta‘lim muassasalaridan boshlab, gender tengligi va o‘zaro hurmat madaniyatini shakllantiruvchi maxsus fanlar yoki darsliklarni joriy etish, shuningdek, ommaviy axborot vositalarida ayollarning muvaffaqiyatlari va yetakchilik fazilatlarini yoritish orqali ijobiy misollarni keng ommaga yetkazish, an‘anaviy qarashlarni o‘zgartirishda hal qiluvchi ro‘l o‘ynaydi.

Umuman olganda, ushbu takliflar davlat siyosati, mahalliy qo‘llab-quvvatlash, moliyaviy va ijtimoiy dasturlar, erkaklar ishtirokini rag‘batlantirish, raqamli imkoniyatlarni kengaytirish va targ‘ibot ishlarini yagona tizimga birlashtirilgan holda amalga oshirilsa, ayollar huquq va erkinliklarini yanada mustahkamlash, oilada va jamiyatda gender tengligini ta‘minlashda muhim yutuqlarga erishish mumkin bo‘ladi. Bunday yondashuv jamiyatning barcha qatlamlari farovonligi va barqaror rivojlanishining kafolati hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekistonda gender tengligini ta’minlashning dolzarb masalalari:
https://api.moiti.uz/media/book/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D0%B8%D1%8F_15-sentabr.pdf
 2. Gender tengligi (Vikipediya):
https://uz.wikipedia.org/wiki/Gender_tengligi
 3. Gender tenglik tushunchasi va gender tenglikni ta’minlashning asosiy tamoyillari:
<https://advice.uz/oz/document/27121>.
 4. Abdullaev, Q. (2015). O‘zbekiston ayollari: Tarix, madaniyat va taraqqiyot. Tashkent: Milliy nashr.
- Ushbu kitobda mustaqillik davrida ayollarning tarixiy rivojlanishi, madaniy merosi va zamonaviy taraqqiyot jarayonlari tahlil qilinadi.